

MŰVÉSZVILÁG.

MŰVÉSZETI ÉS KRITIKAI SZEMLE.

Előfizetési ára:
Egész évre 8 korona. Félévre 4 kor.
Egyes szám ára: 30 fillér.

SZERKESZTŐ:
RUDNAI GYŐZŐ.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Teréz-körút 52. szám.
Hirdetések díjszabás szerint.

MEGJELENIK MINDEN HÓ 10-ÉN ÉS 25-ÉN.

A képzőművészeti társulat tavaszi kiállítása.

Általános impressziók.

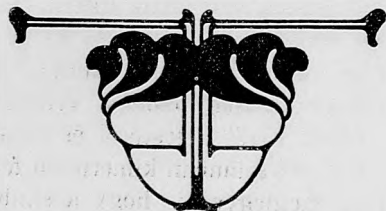
A jelen tárlatot végignézhvén, feltétlenül egy kérdéssel kell tisztába jönnünk. És ez: vajjon mi célja van az ilyen internacionális kiállításnak? A felelet többféle lehet. Egyesek azt mondják, hogy ilyen tárlat, amelyen a külföldi festők is résztvesznek, első sorban a hazai művészekre hat serkentőleg. Mások azt mondják, hogy a pulikum így fogalmat nyer a külföldi képzőművészetről. Mind a két felelet helyénvaló. — Ám egy megjegyzést kell hozzájuk fűzni. Az első- és a másodikhoz. Azt, hogy ha már nemzetközi kiállítást rendezünk: rendezzük olyaténképen, hogy a fenti két feleletnek meg legyen a maga komolysága. Sajnos, ebben a tekintetben, adós maradt és marad a képzőművészeti társulat mindig. Egyszerűen azért, mert olyan külföldi képekkel képviselteti az idegen mestereket, a melyek még a mi aratásunknál is gyengébbek, hitványabbak. Viszont ennek is meg van a maga oka. A külföldi festőknek széles terük nyílik a saját hazájukban, hogy vásznaikat kellőképp értékesíthessék. A jobbak ott el is kelnek. A rosszabbakat aztán itt portálják, hogy hurokra akadjanak. Azok a festők pedig, a kik nagyobb műveiket még sem tudják a külföldön eladni, azért nem küldik hozzánk, mert a mi publikumunkról tudják, hogy nem igen áldoz a képzőművészetnek. Azért pedig, hogy esetleg díjat nyerjenek, nem érdemes. A díjak olyan csekélyek, hogy a képnek ideszállítása nagyobb költségbe kerül, mint a mennyit az esetleges díj kitesz. Első sorban tehát arra kellene gondot, ügyet fordítani, hogy a díjak nagyobbak legyenek; és akkor rá kell jönnünk arra, hogy egy ilyen első rangú külföldi tárlattal mi nem versenyezhetünk: tehát rendezzünk öt évenként tisztán külföldi mesterektől képviselt tárlatot. Ilyenkor tanulhat a hazai festő is, a publikum is. És a mi fő, nem támad az idegen és a hazai festők között konkurencia. — Ez volna leg-

helyesebb megoldása ennek a hosszú évek óta vajudó ügynek.

Amit a külföldiek ezuttal beküldöttek: jobbára tisztességes munka; de nem első rangú. *Knoff Fernand* néhány pasztellrajza, két olajfestménye a legmagasabb simbolus szülöttjei. Az elköltözött *Böcklin*-nek *Kentaur a kovásműhelyben* című olajfestménye a mesternek kisebb vászna, melyen talentumának minden sugarát játszatja. *Zaloaga* két képe vakmerő realizmus. Jóval több és értékesebb anyaggal köti le figyelmünket *Palmié*, tárlatainknak rendes vendége. *Tavaszelő*-je, *Csöndes est-éje*; *Reggel a tó partján* című nagyobb méretű vászna a festőnek sikerült alkotásai közé tartoznak. Ezekről külön kell majd szólnunk. A II. terem kizárólag *Bracht* tanárnak a képeit foglalja magában. A festészetnek minden ága van itt képviselve. Hangulatos, színes minden kép. Néhánya pedig méltó arra, hogy az állam tulajdonába menjen át. — A hazai festők színe-java került a falakra; igaz, hogy néhányat, talán a legnagyobbakat fájdalommal nélkülözni vagyunk kénytelenek. *Munkácsy* tett ebben kivételt, kinek *Éjjeli csavargói* a tárlat legremekőbb vászna. A megboldogult mesternek ezt a képét tudta csak a magyar állam birtokában tartani. Legszebb festményeit, mint pld. *Krisztus Pilátus előtt*, a külföld vallja a magáénak. *Csók István Bűnös asszony*-a inkább vázlat szerű. Azt a benyomást teszi ránk, mintha a művész még nem dolgozta volna ki teljesen. Érdekes mű *Éder Gyula*-nak *Piéta*-ja. Erő rejlik ebben a festményben. *Suszko Béla* nagyobb vásznat állított ki: *Terelés a szélfogyó*-ba. Ezzel a festővel alig találkoztunk és ez a bemutatkozás javára irandó. *Holló Barnabás* gypszszobra: *Toldi Miklós*, érdekes felfogással van elénk állítva. *Tóth István*, *Hunyadi János* emléksobrát állította ki. A 10 királyszobor közül az egyik. Hatalmas munka. Az V. Teremben van kiállítva *Nagy Sándor*, veszprémi festőnek néhány képe. Erről a festőről és képeiről még lesz alkalmunk a jövő számban kimerítően foglalkozni. Már itt akarjuk megjegyezni, hogy a simbolisztikus

irányt *Nagy Sándor* az elrajzolásban keresi. Teljesen téves a felfogása. *Tornay Gyula*: megnagyobhitotta keleti képeinek sorozatát. Valamennyi képe érdekes és jellegzetes. *Márk Lajos* néhány arcképet állított ki. Ezekben *Márk* új oldalról mutatta be erős tehetségét. Érdekes kísérlet *Klein Lipót* két képe. *Kacziány Ödön* a maga setét, fantasztikus modorában teljes bizalmunkat érdemli meg.

Erős karakterfestőnek bizonyult ezuttal *Vaszary János*, kinek *Részes* aratóiról tesznek bizonyosságot, hogy festőjük az alakok jellemzésére fekteti a fősúlyt. Említett képén minden alak törölmetszett egyéniség. Másik képe: *Nők tükkörrel*, becsben valamivel alantabb áll; de technikailag ez is bravuros alkotás. *Vastagh Géza* két oroszlánfeje a mester régi iskolájának remek raktárából való. *Schild Martinus*, holland festőnek *Citromárusítói* kedves zsánerkép. *Vajda Zsigmond* néhány arcképe nagy haladásról tesz tanuságot. *Szenes Fülöp* is a portraít-festésnek adta magát. Mit ebben a nemben alkotott: vetélkedik egyéb műveivel. Szép *Jendrácik Jenő Tavasza* is. *Stuck* egy remek képet állított ki. *Tavasznak* címezi. Gyönyörű, bájos, poétikus alkotás s egyáltalán nem csodálkozunk, hogy nagy ára dacára (10.000 kor.) olyan hamar elkelt. *Dervallières Ádám és Évá*-ja tulzott secessió. A képnek alig van értéke. *Horovitz Lipót* egy arcképet állított ki. Szükségtelen mondanunk, hogy a mester legjobbját nyújtotta vele. *Horrington Leányfej*-e megragadó. Poetikus. *Basch Arpád* két *Felirati album*-ot állított ki. A decoratív címlap egész jó hatást tesz. Érdekesekek *Józsának* párisi filligrán rajzai. *Kaufmann Isidor*, mint minden évben, ez idén is zsidó-typusokat állított ki. A vízfestmények közül e kiállításon *Bartels* bécsi festőnek aquarelljei a legbecsesebbek. Erő, élénk színezés, elevenség és művészi könnyedség jellemezi ezt az értékes kollekcziót. *Grosz Béló*-nak két képe is tehetségről tanuskodik. *Neogrady Antal* az ő modorában megfestett egy bájos erdőrészletet, melynek *Csend* címet adott. A XII. teremben főleg *Háry Gyula*-nak kisebb tájképei szerepelnek. Mind-egyiken van valami vonzó, miniatűr poezis. *Peske Géza* néhány zsánerképe felette szeretetreméltó alkotások. Természetesen vannak a kiállításon bőven a szép alkotásokból, melyekről csak azért nem tettem említést, mert a jövő számban részletesen akarok velük foglalkozni. Az első impressziók kellemes fényben tüntetik fel a jelen tárlatot s ha aggályaink voltak is, azok a cikkem elején mondottakban nyervehetek csak kifejezést.

Szilánkok a művészetben.

Szerelmi Kaland. *Mader* balettje.

Mióta *Mader* a *Piros cipők*-kel olyan fényes sikert aratott, azóta egyre-másra rángatja ki kabát-ujjából a baletteket. Alig néhány év alatt vagy egy féltucat balettje járta be a színpadot, több-kevesebb sikerrel. Ezuttal a mi *Operá*-nk hozta először színre legújabb alkotását, a *Szerelmi kaland*-ot. A rendezés briliáns, a kosztümök fényesek. Az egész kiállítás bele illik az arabs regék legfényesebb miliójébe. A zene — a zene teljesen az ellentétje a többinek, a mi a *Szerelmi kaland*-dal összefügg. Közönséges, minden invenció nélküli muzsika, amely távolról sem sejteti a *Piros cipők* kedves zenéjü mesterét. A keringők, polkák, indulók alantos fajtájuak, itt-ott határozottan banálisak s nem érik meg azt az óriási fáradságot és költséget, amit egyébiránt ennek a balettnek a bemutatására fordítottak. Szinte az jár az eszünkben: milyen szép muzsikát lehetett volna ilyen szép kiállításához írni. Így természetesen a hatás is vegyes volt. A kosztümök, a kiállítás tetszett — oly annyira, hogy elfeledtette velünk a zene trivialitását. *Mader* tud szebbet, jobbat is alkotni s reméljük, hogy mostani balsikerét egy újabb sikerrel fogja helyre pótolni. A tehetsége meg van hozzá; csak meg kell várnia a kellő alkalmat.

A cseh opera-előadás.

A szomorú véget ért *Somossy-mulató*-ban *Albrecht* igazgatása alatt, a minap a brünni cseh opera-társulat tartott előadást. A cseheket a legnagyobb szimpatia fogadta s sietünk megjegyezni, hogy erre az előzetes rokonszenvre a társulat bőségesen rászolgált. Amit a mi operánknál gyakran nélkülözni vagyunk kénytelenek, a cseheknél szabadon élvezhettük. Láttunk kerek, egybevágó előadást; hallottunk jó tenoristákat, felette jól betanított összeseket; láttunk nagyszerű rendezést. A vendégszereplés megismertette velünk a cseh operaköltőket. Megismertük *Szmetana*-nak az *Eladott menyasszony*-án kívül, mit nálunk is bemutattak, *A csók*-ot is. Ez a népies opera tele van a cseh nép individuális árnyalataival, ami természetesen a zenében is bőségesen jut kifejezésre. *Szmetana* valódi dalköltő, kinek van mondani valója. A zenei fluidum az első taktustól az utolsóig kiapadhatatlan. Ereje sohase hagyja el. Mindig talál módot arra, hogy dalforrásának újabb irányt adjon. Dalai elsőrangú zenealkotások; a finálékra, a szoros értelemben vett finálékra, nem látszik ugyan nagyobb súlyt fektetni. Nála a felvonásvégek többnyire szóló-áriakkal végződnek. Ezek aztán briliánsak is s ha olyan énekesek, mint *Bochnicsek*, dalolják — csak természetes, hogy óriási hatást érnek el. — Egyébiránt az egész társulat kiváló erőkből áll s hazájuknak igazán dicsére válnak. Valóban sajnálnunk kell, hogy e kedves vendégszereplés hamarosan befejeződött. Az operák

iránt fogékony publikum megint soká várhat, míg kielégítheti vágyát; mert nálunk az *Operá*-ban bizony jó ideje már, hogy csupa operettet adnak s az, ki a *Dalszínház*-ba megy, elvégre nem akarja folyton a *Denevér*-eket, a *Hoffmann meséi*-it hallani. És ebben feltétlenül igaz a van.

Somló Sándor.

Ő lett a *Nemzeti színház* új, végleges igazgatója. Ez a választás a legsikerültebb megoldása volt ennek az egyébiránt nem áldásos igazgató-válságnak. *Somló*-ban összpontosul mindaz a tulajdonság, amely megvolt *Szigligeti*-ben, meg volt *Paulay Edé*-ben. Azok is színészek voltak; soká állottak a színház kötelékében, mint rendezők; míg végre az előd kidülte után, eljutottak a fényes álláshoz. *Somló*, mint író is, sokszor tanujelét adta helyes tapintatának olyan művészi dolgokban, ahol magasabb színvonalat szoktunk követelni. A színészek a kinevezést nagy, szinte meglepő nagy meglepéssel fogadták. Ez is bizonyítja, hogy a polera nem került érdemtelen férfiú. Vajjon az ideális *Somló*, ki arról híres, hogy a romanticiemus felé hajlik (darabjai sorra bizonyítják), jövőben nem fog-e elfordulni a modernebb áramlatoktól — nyílt kérdés, amelyre az igazgató hamarosan megadhatja a feleletet. A modern eszméknek tápot kell nyerniök nálunk is. Egy *Hauptmann*, egy *Ibsen*, egy *Sudermann*, egy *Brieux*, egy *Björnson*, egy *Wedekind* nem maradhatnak ki a repertoírból. Be kell illeszteni ezeket a neveket a többi közé. Viszont arra is kell törekedni, hogy azok az elsőrendű drámairók, kik az előbbi regime alatt távol tartották magukat a színháztól, újra szóhoz jussanak. *Herczeg*-et, *Bartók*-ot, *Berezik*-et, *Várady*-t vissza kell hódítani a *Nemzeti színház*-nak. Meg kell tartani az új tehetségeket: *Gárdonyi*-t, *Bródy*-t, *Ferenczy*-t. Teret kell nyitni, természetesen korlátozva, a fiatal tehetségeknek is. Ezeket a szempontokat tartsa szem előtt *Somló*. Ezekre jogot reflektál a publikum. A belső ügyekben bizonyára megfogja találni a helyes módokat, hogy a kellő rend és kedv visszaálljon. *Somló* végleges kinevezése elé tehát bizalommal nézünk és várjuk a fentebb kifejtett programmoknak a megvalósítását. Nem lesz könnyű; de nem csalódunk, ha kijelentjük, hogy *Somló* ambíciója, tehetsége, idealizmusa képes lesz rá.

Miss Duncan.

Leszkay néhány napra kibérelte az *Uránia*-színházat, hogy alkalma legyen *Miss Duncan*-t a budapesti közönségnek bemutatni. Szerencsés volt ez a gondolat. A nézőtér számos estén szűknek bizonyult, hogy az ostromló publikumot teljesen befogadja. Ezt az óriási érdeklődést a kisasszony meg is érdemelte. Sajátos táncai, melyeknek figuráit görög vázáról, régi festményekről leste el, tele vannak poétikus zamattal; csak álmodozó embereknek való, akiknek megadatott az a jog és tehetség, hogy a régi művészet iránti fogékonyságot megőrizhessék. Csak az tud e

poétikus álom-táncokon eligazodni s bennük gyönyört találni, aki maga is poeta, vagy legalább poeta-lélek. Örömeinkre szolgál, hogy olyan nagy számmal vannak ezek. S a mi a legmeglepőbb: épen az arisztokrata világból kerültek ki ezek a poétikus emberek. — *Miss Duncan* plasztikus arca, könnyed alakja, mely tele van megragadó bájjal, teljesen harmonizál a k. a. telis-tele ifjúságával s megadja hozzá a varázst, hogy annak a célnak, annak az eszmének, annak az álomnak, mit távoleső, rózsaszínű ködben uszó világban látott, hü szószólója legyen. A vers megelevenül, a kép megszólal táncá nyomán s ha tán más formát is ölt az ütemek közben: teljesen értjük a verset, látjuk a képet, míg *Miss Duncan* előttünk lebeg; vagy mondjuk úgy, hogy előttünk álmodik. Szébbet senki nem látott még álmában. Voltak-e syrének? Ilyenek voltak. Voltak-e nymphák? Ilyenek voltak. S ha Faunak, szatyrok voltak: olyanok lehettek, mint azok az emberek, kik végig nézték *Miss Duncan* táncait. Arról egészen megfeledkeztünk, hogy a k. a. mezítelen lábakkal jelenik meg előttünk. De ki is látja ezt, míg *Duncan* táncot álmodik?

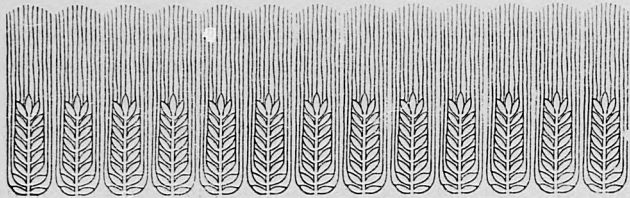
Gergely Giza sikere.

Örömhír érkezik Kolozsvárról. A nemrég elbucszott *Bárdi Gabi* helyébe *Gergely Giza*-t szerződtették. Egy szépen megindult művészi pályának első foka ez a teljes dicsőség felé. A k. a. kiváló előnyeit már több ízben volt alkalmunk kiemelni és megdicsérni. Többször vendégünk volt a *Városligeti szinkörben*, hol estéről-estére a legnagyobb ünnepeletésnek volt a tárgya. Most eljutott *Kolozsvárra*, a honnan a legtöbb csillag *Budapest*-re került. Nem vélünk csalódní, ha annak a reménynek adunk kifejezést, hogy *Gergely Giza*, mint egykori elődje *Küry Klára* is, *Kolozsvár*-ról a *Népszínház*-ba költözik. Igaz tehetségének nem lehetne szebb jutalma.

Zilahy bucsuja.

A kis, a kedves *Zsül* tényleg hűtelen lett hozzánk. Ma már aradi igazgató. Távozását sajnálattal látjuk, mert vele megürült egy szerepkör, amelyet nem fognak hamarosan betölteni. Talán soha! Vagy csak úgy, hogy ha *Zsül* meggondolja a dolgot és visszajön a *Nemzeti színház*-ba. A direktorság nem neki való mulatság. Komolyabb feladatokra van ő hivatva, mint egy vidéki színésztrüppöt igazgatni. Hagyja ezt másokra. Azokra, akiknek nem adatott meg a tehetség, hogy egy *Nemzeti színház*-nak igaz diszei legyenek. Aradi szerződése úgy is rövid időre szól. Ha lejárt: fordítson hátat Aradnak, mint direktor és térjen vissza, ahol már most epedve várják, mint színész, a *Nemzeti színház*-ba.

BUDAPESTI SZÍNHÁZAK.

Írta: RUDNAI GYŐZŐ.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Balassa Bálint. Történelmi színmű négy felvonásban.
Írta: **Martos Ferencz.**

Martos Ferencz, ki még jogászkorában kóstolt bele a diésőség aranyalmába (t. i. akkor adta ki első verskötetét), most arra szánta el magát, hogy drámát ír. Amint poetikus lelkületétől másképp nem is telhetett: költői témát választott. Olyan hőst állított darabjának előterébe, akiről nemesak a történelem, hanem az irodalom is méltóan emlékezik meg. Ez a hős *Balassa Bálint*, a XVI. század s *Petőfi* a nemzet legnagyobb lyrikusa. Az, amit, mint ilyen nyújtott, más helyre tartozik s hervadhatlan érdemeit nem lehet a bírálat szűk keretében kellőképp méltatni. Némi fogalmat azonban kell, hogy alkossunk magunknak eme tüneményes megjelenésű poétáról s azt csak úgy érthetjük el, ha egy mélyebb bepillantást teszünk Balassa életének változatosságban gazdag lefolyásába. A költő családja, a gyarmati és kékkői Balassa-dynastia, ős nemes és híres család volt. *Bálint* anyja vallásos lelkületét mindenkor megtudta óvni a kor zivataros áradatai ellen is s gyermekeit a leggondosabb nevelésben részesítette. Arról, hogy hol tanult Bálint, határozott és döntő feljegyzések nincsenek. Annyi bizonyos, hogy a házi nevelés oltotta beléje a tudomány iránti szeretetet és később a nagy talentum kiképezte saját magát. Az udvari papok, mint akkoriban általános szokás volt s kivált a tehetős családoknál — szintén oktatásban részesítették *Balassa Bálint*-ot. A felserdült ifjut. szépsége és kedvessége miatt, mindenütt szívesen látták s daliás táncával szerteszét feltűnést keltett s *Rudolf* koronázása alkalmával ebbéli művészetét az udvarnál is megmutatta. Az akkor híres volt juhász-táncsal magára ragadta *Maximilian* figyelmét is. Ennyi erénnyel felruházva, eljutott *Eger*-be, ahol első és utolsó igaz szerelmének tárgyát megtalálja: *Losonezi Anná*-t, az egeri hős leányát. Ehhez az édes teremtéshez írta önalkotta versformáiban forró ömlengéseit, vágyát, szerelmét. Természetes, hogy reménytelenül, mert Anna *Ungnad Kristóf* egeri főkapitánynak lett a felesége. Az, hogy Balassa beteg lelkének orvoslásként elvette feleségül unokahugát, mit se változtatott azon, hogy Annáját tovább szeresse. — Ennyi a történelmi hűség. Természetes, hogy e szűk vázlat nem nyújthat elegendő anyagot egy dráma megírásához. De ha figyelembe vesszük azokat a dolgokat, melyek ezzel a főmozzanattal összefüggnek: Balassáról oly meghatározó és megindító képet ka-

punk, amely inkább egy tragédiának szolgálhat keretül, mint egy közönséges, szűkebb értelemben vett színműnek. Balassa sorsa, mely a lovagtettek zajos világában kezdődik, a legfényesebb, a legragyogóbb ifjúságban, hogy később a legszomorúbb befejezést nyerje, igenis alkalmas, nagyon is alkalmas egy drámai témának a megoldására. Nézzük, hogy *Martos* mint akarta darabját megírni. Mert az tény, hogy nem így gondolta, nem ez a kidolgozás lebegett a szeme előtt, mikor hozzáfogott az íráshoz. De ha tán mégis ilyen világitásban látta egyik legnagyobb lyrikusunkat — sajnálunk kell, hogy *Martos* Balassából csak annyit látott, csak ennyit tudott megérteni s hogy csak ez a külső szín volt képes egyébiránt költői lelkét megkapni s nem a bensőség, a belső élet, a szív, amely Balassából szenvedő hőst teremtett s benne megérlelte az igazi költőt. De fölteszem, hogy *Martos* épen a nagyot, a gigászt kereste Balassában s akkor örömet megbocsátjuk neki, hogy ezt a felette erős és subjectiv alakot épen a bensőséges intenzivitása folytán — nagyon is halványan festette. Ecsetje még nem tudja az árnyékból kihozni a teljes alakot. A vizio — megmarad vízióknak a néző előtt, kinek phantáziája nem képes az elmosódó árnyakból egy Balassát megteremteni, mint a hogy a költő, az író látja, kinek ecsetje, a tárgy óriási voltával nem tudván megbirkózni, a közvetítésre erőtelenné válik. Az a *Balassa*, akit *Martos* tollára vett: nem a költő Balassa; nem az a Balassa, akit hányatott sorsa mártírrá tesz s mi azt, amivel *Martos* alakját olyan kedves, szeretetreméltósággal felruházta, de a hazugság teljes épségével, nem vehetjük készpénznek, annál is inkább, mert Balassáról szerzett hitünket csak megrendíteni tudja. A mi a legfőbb baj: *Martos* *Balassa*-jából hiányzik az ember. Sem szív, sem lélek, sem élet nem mozog benne. Egy rosszul képzelt alak, amely a kidolgozás folytán s írója lyrai természetének a közrejátszásával, élettelen és cselekvésképtelen, miután *Martos*, képzeletének szülőltjébe nem tudott igazságot lehelni. Megszóltat valakit, akiről azt hitte, hogy ember és hős, pedig csak egy színpadi figura s főképp nem Balassa. A második nagy hibát szerintem az író abban követte el, hogy *Balassa*-t nem festette tragikai hősné. Felbírom azt fogni, hogy *Martos*-t megkapta a XVI. század legendás hőseinek tettvégya, lovagkora, előtte a külső dísz, a pompa lebegett. Ifjúságának álmái izgathatták e drámának a megírására s nem a meglett, hígadtan szemlélő, mindenben megfontoló férfikor hideg számító képessége. A külső pompa aztán meghozta magával *Balassa*-t. *Martos* azt hitte, hogy a pompa és *Balassa* nagyszerűen összeillenek. És ebben rejlik a tévedés. *Balassa*-t lehetetlen *Cyrano*-ként odaállítani a dráma közepébe. Ilyen téma megvalósításánál az a legfontosabb, hogy az író meg tudja-e kapni a kor belső igazsága és értéke, szóval az, ami korhűséget és nemzeti életet jelent? Ezek nélkül történelmi darabot megírni lehetetlenség. Hogy némikép

Martos is érezte ezt s ez bizonyít kétségtelen hivatottsága mellett, mutatja az, hogy ő Balassának csak az első nyilvános szereplését viszi be drámájának kellő középpontjává, ezzel akarván enyhíteni a költőt rosszul ábrázoló fotografián. — A téma roppant nehéz — Könnyebben járhat el a drámaíró, ha olyan egyént akar bemutatni, akiről nem beszélünk úgy, mint a nemzet közkincséről, szemefényéről. Balassa hatalmas egyénisége sokkal szubtilisabb, semhogy édeskés gögicséléssel a maga teljességében bemutatathatók. — Hiba az is, hogy Martos versekben írta meg darabját. Ez kárára van a darabnak, mert folyton mutatja azt az óriási különbséget, mely a két költő között van s amely áthidalhatatlan. Prózában inkább sikerült volna a kor hangulatát megfesteni. Amint tehát látjuk, Martos Balassa Bálint-ja, nem is nagyjában, de összes elemeiben elhibázott munka. S ha mégis találunk a darabban, mint szindarab, nem egy dicsérni valót, úgy az csak általánosságokra vonatkozhatik. Martos kiváló verselő-talented, ebbéli jártassága hivatottá teszi őt a verses drámai formákra olyan témáknál, amelyek közelebb fekszenek tudásához s amelyekkel meg tud talán birkózni. A színszerűség iránt is tapasztaltuk fogékonyságát; még a jelenetezésben is akadunk helyes tapintatra. A cselekvény már gyengébb oldalát képezi Martos tehetségének. Bonyolítása egyenlő a semmivel. Akciója: szappanbuborék, amelyet a legkisebb átómu kritika is elfű. Mindent egybevetve azonban, elmondhatjuk, hogy a darab ügyes, kivált, ha elfelejtjük, hogy Balassáról szól. Martost tehetsége inkább a lyrára predesztinálja, szép diktációja azonban a drámában is érvényesülhet. Csak meg kell tanulnia: ember rajzolni, életet nyújtani. Ha tekintetbe vesszük, hogy ez az első kísérlete, bizvást elmondhatjuk, hogy az utóbbi s a legfontosabb követelményeknek idővel meg is fog felelni.

Az előadásról nem mondhatjuk el a legjobbat. A Nemzeti színház művészei úgy látszik, azt hiszik, hogy ez a darab talán csak azért is, mert kezdő munkája, nem éri meg a fáradságot. Nem! Uraim! Ez nem helyes elv. Épen a kezdő drámaírót kell támogatni, istápolni és pótolni azzal, ami mindenkinek tehetségében áll. Ugy látszik azonban, hogy a mi színészeink nem igen sokat törődnek azzal, hogy egy fiatal talentumot diadalra segítsenek — pláne, ha egy verses darabról van szó. Mit hoz ez ide verseket! Mit az ördögöt tanuljunk annyit!! No persze, a döcögős prózában inkább lehet hozzátenni, elhagyni, annyit, amennyit az illető színész memoriája épen szükségel. Rimes versek! Ahol minden sornak a másikkal simulnia kell, amiatt az átkozott rim miatt!.. Ez nem nekünk való mulatság, ilyen rossz időben, csak természetes. — Így aztán nem esoda, ha Császár rossz volt — sejtelve sincs arról, ki az a Balassa, milyen ember volt; s ha még tudta volna is, csak úgy hallomásból, sejtelve sincs arról, hogy ilyen embert a saját verseiből kell megismerni — ott meg-

találjuk a legjobb instrukciót. De ki olvassa ma Balassa Bálint-ot? A verseit se lehet jóformán megkaparítani. A Szilágyi Áron-féle kiadás csak az antikvárbán kapható meg, bolti áron! Ki lesz bolond, ennyit áldozni? A szereplőkről tehát meg se emlékezem, csak egyről: Alszegehy Irmáról. Ő megértette szerepét s ha nem is tanulmányozta volna Annának életét: a saját egyénisége teljesen megegyez azével. Magyaros, talpraesett, tele bensőséggel és költői zamattal. Örömeink tellett szép alakításában. Minden szava méz volt; minden tekintete tűz volt, oly annyira, hogy már mi, publikum, lelkesedtünk érte; épen csak Balassa maradt hideg iránta. Kedves Császár uram: darabokban tessék lelkesedni, szeretni, ömlengeni, ha a szerep természete ezt megkívánja. Nem elég a hideg elegancia — azzal csak bizonyos szerepekben lehet sikert elérni. Balassá-hoz első sorban sziv kell. — Az elegancia, ha elmarad, nem képez olyan hézagot, mint az, ha elhagyja az érzést. — — Igaz: a darabban diszletek is voltak. Azt hiszem, értenek engem.

VÍGSZINHÁZ.

A láda titka. Az őrnagy ur.

A Magyar ciklus immár teljesen lezajlott. Ami jót és szépet produkált, a cikluson túl is maradandó becsesül és hatással bír. Néhány darabja évek múltán is meg fogja hatni a publikumot, mely az utóbbi időben csaknem megfélemezett a francia pikantériákról. Mikor a Láda titka színrekerült, amely pedig igen mulatságos, felette pajkos bohóság: idegenül fogadta a darabot. Nem tudta magát újra beletalálni franciás hangulatába s így a Láda titka idő előtt mult ki. Őszintén sajnáljuk; mert a bohózat igen elmés ötleten épül fel s szinte elementáris kacajra készíti az embert. Hogy az ötlet nem legujabb keletű, az mellékes. A fő az, hogy az ötlet pompás. A francia szerzők ki is aknáztak belőle minden humort; olyan helyzeteket teremtettek, amelyekre a legpessimistieusabb színházlátogató is örült hahotára fakad. Teljesen érthetetlen tehát, hogy a darabot olyan hamarosan kivégeztették. Miért? Nem rejtett benne talán elég pikantéria? Épességgel nem! Van ott bőven a párisi könnyüvérségből, a kokottok se hiányzanak. De bizonyos az is, hogy a trágárságok nem halmazódnak össze benne olyan nagy mértékben, mint a legutóbbi színrekerült: Az őrnagy ur-ban. Itt aztán a pikantéria aljasságá vedlett s részünk lehet a legfajtanalabb jelenetekben s a legmesszebb terjedő abszurdumokban. Hová sülyedtek ezek a francia bohózatok?! Amit Bisson elég mulatságosan kezdett, azt a legbrutálisabb pikanteriával folytatják a követői. Bisson, ha olykor meg is enged magának egy-egy sikamlós jelenetet, nem sülyed annyira, hogy darabjában a legalantosabb kéjeknek adjon kifejezést s sértse vele a közérkölesőt; nem szólván arról, hogy az izlést elrontja az utolsó porszemig. Elvégre ez még se járja. Mi bizonyára nem tartozunk azok közé, akik a szín-

házakban, kivált az operett- és bóhozat-színházakban erkölcsnemesítő gondolatokat keresnénk; de ami túl megy a határon, az ellen fel kell és fel fogunk mindenkor szólalni. A legaljasabb utcai jeleneteket hagyják az utcán, vagy zárt ajtók megett; de ne vigyék be a piszkot a színházba, a deszkákra, ahonnan nevetlenségükben kétszerte nagyobb büzzel áradnak szét a nézőtér padsorai között. Hát már mással nem lehet a *Vígszínház*-ba csalni a publikumot? Feltétlenül kellene ilyen darabok? Ilyen disznóságok? Ilyen ordináriságok? Ki követeli őket? A közönség? Mese! Az a közönség, amely *Bródy Dadá*-ját, *Fényes Samu Kurucz Feja Dávid*-ját olyan eklatáns sikerre juttatta, nem akceptálhatja azt, mindenképpen pedig, nem követelheti ezeknek a daraboknak az előadását. Az a publikum nem lehet identikus azzal a közönséggel, amely szemérmelenségével nem törődve, vállára emeli ezeknek a piszkosságoknak az íróit. Ha nemesebb eszközökkel is el lehet jutni a sikerhez: minek belenyulni akkor a sárfészek legromdább méhébe, hogy onnan a legundorítóbb dolgokat napfényre emeljék? Örömmel kell tapasztalnunk, hogy az u. n. alsóbb rendű variéték ma már többet adnak a tisztességre, mint azelőtt. Sőt gyíkében, másikában határozott megfinomodást észlelünk. Ezzel szemben: sajnálattal kell kijelentenünk, hogy a *Vígszínház* napról-napra jobban hanyatlik s ma-holnap el fogja érni a disznóságok aranyjubiléumát. Ezzel a tünettel kapcsolatosan — még egy szomorú tapasztalat ötlük a szemünkbe. Ez az alantós szellem, amely a kisebb színházakban lábra kapott, s amely csak azóta fészkelte be magát a színházakba, mióta a lipótköruti muzsateplom át kezdte plántálni ezeket a korlátozottakat nem ismerő pikanteriákat. A *Népszínház*-nak ezek a darabok teljesen ismeretlenek voltak. Az operettek ezelőtt: operettek voltak s nem disznóságok. A mikor azonban a *Vígszínház* előhozakodott egy *Férj vadászni jár*-ral, egy *Osztrigás Miczi*-vel, egy *Tekenős béká*-val, a többi színházat is megfogta ez a mételty és azóta a legdurvább jeleneteknek vagyunk szemtanúi. A rendőrség pedig tétlenül nézi ezeket az elfajulásokat s egyetlen egy szóval, nem szólva a tettről, sincsenek azon, hogy ezeket a dolgokat megakadályozzák. Így aztán nem lehet esodálni, ha drámairodalmunk legjelesebbjei hangtalanok maradnak s megvetéssel fordulnak el a színházaktól. Ezzel pedig rátérhetnénk az *őrnagy ur*-ra. Ami ebben a darabban a disznóságon kívül szerepel: határozott ügyes kézre vall s csak sajnálni lehet, hogy a szerzők számtalan jó ötletüket ilyen vaskos disznóságokra pazarolják. Mikor az őrnagyot, (akit egy darabig még nem vontak bele a léha, aljas életbe s aki rendkívül ügyes figura,) mikor olyan házba kvártélyozzák be, a hol a legnemtelenebb kínálatokkal áll szemben s ő is átvedletik ilyenné — boszankodunk azon, hogy a szerzők nem másképp irták meg a darabjukat. Utolvégre: disznóságok nélkül is, fényes, mulató helyzeteket lehetett volna itt

teremteni. A félreértések özönét lehetett volna rázudítani a tisztességes őrnagyra, ki cseberből vederbe esik. Ám, így jobb hatást tesz a publikumra, amely isten tudja, minő elemekből áll. Amit az őrnagygyal csináltak: azokat a jeleneteket nem reprodukáljuk, mert lapunkat még idáig tisztességes emberek olvassák. Nagyon sajnáljuk, hogy ezuttal ilyen keményen sikra kellett szállanunk a *Vígszínház*-zal. Nem tehetünk másképp. Amilyen örömet elösmertük a *Magyar ciklus* jóleső hatását s szívesen üdvözlöttük ezért a vállalkozásáért a színház vezetőit, éppen olyan mértékben ítéljük el őket ezuttal, mikor ilyen trágársággal akarják megmételtyezni a publikumot. Remélhetőleg nem lesz sokszor alkalmunk, hogy ezekkel a dolgokkal, ilyen behatóan kelljen foglalkozni. Legyen pikanteria, jó is belőle egy kevés adag. De a *disznóság* már csak még se színházba való. Az olyan derék színészekkel, mint aminők közül a *Vígszínház* anszamblja áll: tisztességes darabokat is lehet sikerre vinni. Egy *Hegedűs*, egy *Szerémy*, egy *Vendrey*, egy *Varsányi*, meg bir birkózni más szereppel is! Tessék csak figyelembe venni: milyen szépen játszott pl. *Varsányi* a *Dadá*-ban, vagy teszem a *Baltoni regé*-ben? Miért kényszerítik őt ilyen kokottok ábrázolására, mikor tehetsége maradandóbb alakításokra predesztinálja?

NÉPSZÍNHÁZ.

Rozsályi malom. Pályanyertes népszínmű 3 felvonásban. Írta: **Kacziány Géza.** Zenéjét szerző: **Dóczy Lajos.**

Kacziány-t a multkor alaposan elpáholták az adósai. Azok az adósok, kiket viszont *Kacziány* látott el kellemes ledorongolással. Ezzel a privát ügy a lovagiasság feltételei szerint el van intézve. Ha te ügy — én is ügy! Mi természetesen nem csatlakozunk a *vendetta* csoportjához s bár kénytelenek vagyunk konstatálni, hogy *Kacziány Géza* kritikai tolla hivatásában nagyon sokszor nem ismer határt, — készséggel elégtételt szerzünk az írónak, a kit a megbántás legalább is igazságtalanul ért; mert pályakoszoruzott darabja nem olyan rossz, silány, mint a legtöbbben siettek konstatálni. Elvégre is az, hogy darabja gyenge, kissé üres is, még nem bizonyít amellet, hogy nem érdemelte volna meg az aranyakat; az se tesz semmit, ha az utána következő-, a pályázaton első sorban megdicsért népszínmű a *Régi szerető* bizonyára drámaiasabb, mint a *Rozsályi malom*. A pályabírák bizonyára jobban ösmerik azokat az előnyöket, amelyek folytán a darab a koszorúhoz jutott. Ők többször, gondosabban olvashatták a darabot. Mi egyszeri megtekintésre bár nem fedezhettük fel kiválóságait, de reméljük, hogy *többszöri* látás után rájövünk azokra. Addig érzük be azzal, hogy a karzat a darabot akceptálta, dacára, hogy a földszint erősen tiltakozott az ellen. A kettő közül pedig az

az igazság, hogy a *Rozsályi malom* se nem rosszabb se nem jobb, mint az évek óta felbukkanó népszinművek. A különbség csak az, hogy a *Rozsályi malom*-ban nélkülözünk valamit. Ha nem tévedek, ezt a valamit: cselekvénynek hívják. Hát bizony ez még a népszinműben is kell! Sajnos, hogy úgy van. Egyet mindenesetre el kell ismernünk és ez a magyaros nyelv, a talpraesett magyar nyelv, melyben minden zamat összeponosul. Az emberek szépen, tisztán beszélnek magyarul. Szinte kár ezért a jó tulajdonságért. Milyen szép történetet lehetett volna ezzel a pazar dialóggal megírni! Remélhetőleg *Kacziány* sietni fog, hogy a sikert, amelyet ezuttal nem tudott teljesen meghódítani, a legközelebb osztatlanul elnyerje. A darabot sablonos keretben játszották. A legpompásabb figurát *Szirmai Imre* mutatta be, a ki egy tönkrement dzsentrit ábrázált, kellő realitással. Ez az alak egyébiránt a darab legsikerültebb figurója. *Bla*ha természetesen a régi jó volt. Ő már csak nem tud a népszinműtől megválni. Ne is váljék meg. Mi mindig örömet látjuk a színpadon. A többi verekedők szerepei, mert a darabban tudvalevő, hogy verekednek, jó kezekben voltak; a parázs verekedés legalább fényesen sikerült. A zeneszámok között találtunk néhány újat. Ezek *Dóczy* invenciozus dalforrására vallanak. Végül megint csak azt kell megjegyeznünk, hogy egy író néhány népszinműaranyakkal gazdagabb s a színház egy népszinművel szegényebb lett. Istenem! Istenem! Mikor lesz már máskép?!

Az Izé. Operette 3 felvonásban. Irta: **Leon Viktor**. Zenéjét szerző: **Weinberger Károly**. Fordították: **Márton Miksa és Heltai Jenő**.

Hogy ez a darab hozzánk eljutott: *Pálmay*-nak tulajdonítható, aki ebben a darabban aratta legutóbb bécsi sikereit. Hát ennek a viszontlátásnak csak örülhetünk. Szívből örülünk. Először is azért, mert egy ügyes, kedves operettet láthattunk és hallhattunk; másodsor azért, mert ezzel *Pálmay Ilka*-hoz lehetett szerencsénk. Az *Izé* a *Feleségem nem sikkes* című francia bohózat alapján készült s így természetes, hogy szellemes, pajkos, jókedvű, amíg *Leon Viktor* a saját tehetségét nem akarja igénybe venni. Amikor igénybe veszi: lankad a darabban a jó kedv, és az eléggé ismert bécsi unalom fekszi meg a librettot. A szerencse csak az, hogy a bécsi szerző soká rejteti a maga tudományát, amiért nagy hálával tartozunk neki. Így aztán a darab soká élvezetes marad s egyik főszereplője, *Gabriella* (*Pálmay*) kellemes levegőt hoz magával a színpadra. Ebben a levegőben van valami pikantéria, az tény, de hogy ezért a népszínházi bizottság egyik tagjának skrupulusai támadtak: teljesen érthetetlen. Utolvégre egy operett még sem egy tragédia, ahol örökre gyász van, felhős az ég s nem kapunk egy csekélyke napsugarat. Egy

operettben mulatni, nevetni akar az ember s szívesen akceptálja a léhább, könnyebb dialogot, a sikamlósabb jeleneteket. Viszont nem tagadhatjuk, hogy utóbbi időben ebben a tekintetben a librettisták határt nem ismernek s a frivolitásokat a legnemtelenebb eszközökkel állítják elénk, sértve vele jóízűsünket, még jókedvünket is. Ideje volna már, ha az operettek egy kissé poetikusabb magaslatra emelkednének. Legyen bennük élce, humor, még pikantéria is — csak disznóság ne legyen. Ettől *Az izé* természetesen teljesen ment s így nagyjában mulattató darab, amelyet már csak azért is érdemes megnézni, mert oly briliáns művésznő játszik benne, mint *Pálmay Ilka*. Mióta ez az istenadta talentum mélyebb gyökeret vert a *Népszínház*-nál: örömmel tapasztaljuk, hogy egy egészen friss áramlat zúg végig a műsor eddig oly sokszor sekélyes medrében. *Pálmay* minden fellépésével igazolja nagyrahitottságát, kiváltképen azt, hogy az operettsillagok közt őt illeti meg az ég legmagasabb pontja. Ettől a művésznőtől tanulhatnának sokan sokat. Legfőbbképpen pedig egy kis szolid művészetet. A játéknak finomsága, a táncnak graciozitása soha olyan bájosan még meg nem nyilatkozott senkinél, mint nála. Ő nem ragadja magához a sikert a siker ragadja el őt. *Pálmay* nem törekszik arra, hogy mindenáron előtérben legyen ott is, ahol nem lehet. Helyes tapintattal válogatja meg az eszközöket, a melyekkel meg akarja hódítani a publikumot. Mindenkor distingvált, nemesebb a játéka s ezért nagyon fogunk örülni, ha soká marad még a mi *vendégünk*. Azt természetesen szükségtelen följegyezni, hogy a darab óriási sikert aratott, amiben *Pálmay* kívül, érdeme van a legtöbb közreműködőnek, így: *Hegyi Aranká*-nak, *Raskó*-nak, *Szirmai*-nak, *Kovács*-nak, *Németh*-nek; akik egytől-egyig teljes mértékben hozzá tudtak simulni *Pálmay Ilka* művészi játékához. A zenéről legyen följegyezve, hogy ötletes, invenciozus s néhány darabja, különösen egy keringője: az operettenének sikerültebb alkotásai közé tartozik. Zene, szöveg, játék, diszlet egyformán kielégíthették a publikum magas igényeit.

MAGYAR SZÍNHÁZ.

Herkules munkái: Operett három felvonásban. Irta: **G. A. de Gaillavet** és **Robert de Flers**. Fordította: **Keszthelyi Ernő**. Zenéjét szerzte: **Claude Terrasse**.

Egyik sláger a másik után! *Leszkay* a szezon második felében három darabban volt képes kitölteni a műsort. A ki színházi dolgokban jártas, az meg tudja érteni, hogy milyen óriási dolgot jelent ez. Három darabban áthuzni a fél szezon! Ez már Párisban is ritkaság. Hát még minálunk, a hol a színházi viszonyok annyira mostohák; a hol a publikum csak azért megy színházba, mert kell! Mert a társadalmi összeköttetések megkívánják. Megy, nehogy felsüljön, ha

véletlenül szoba kerül aszínház. Párisban a színházba-menés életszükséglet. Ott ez az első és utolsó szórákozás. A boulevard élete egyenesen a színház levegőjén táplálkozik s a szétágazó társadalmi ütteknek a deltái a színházi élet zajgó folyamában egyesülnek. Ott egy darab 50–100 előadása természetes: nálunk óriási siker Legendába való esemény! És ime: lassanként arra ébredünk, hogy a legenda lapjai lekopnak, közönségeseknek tetszenek. Bele kezdünk szokni, hogy ennek így muszáj lenni. Egy darab akkor jó, ha kurta hónap alatt megéri első jubiláris előadását s ebben a *Magyar Színház* vezet elől. A *Lotti* ötven éves jubileuma után következett néhány hét alatt *Schwimmer Aurél* 25-ös jubileuma. Még mámorosak vagyunk a szokatlan diadaloktól s máris egy újabb auspicium biztosítja a legközelebbi 25-öst. A darab, a melynek ez a szerencse kijutott, *Herkules munkái* címet visel s mindenképen érdemes arra, hogy szerencsés elődeinek nyomdokába lépjen Erre predestinálja kitűnő librettoja, fülbemászó zenéje, s a kerek, egybevágó előadás. Ebben a színház ugyancsak kitett magáért. A darab persiflálja *Herkules*t. Kell-e ennél pompásabb ötlet? A nagy *Herkules*, a ki kiszabott munkái közül egyetlen egyet sem tud véghez vinni; a ki csak szószátyár, de alapjában véve egy gyáva himpellér, hűséges, de ép olyan mértékben korlátolt elméjű szolgálójával, *Palemon*-nal egyetemben. Aki meghátrál akkor, mikor porondra kellene állania a becsületeért; aki gyáván meghunyászkodik, mikor *Augias* párviadalra hívja ki őt, aki inkább meghuzódik kellemes szobájának egyik biztos szögletében, semhogy ki tegye magát annak a veszélynek, hogy a kiszabadult oroszlánokkal harcba kelve, dühöknek véletlenül áldozatul essék. A nagy *Herkules*, kinek 30 nőt kellene boldoggá tennie s a helyett a saját feleségét se képes maga iránt felmelegíteni; aki nyugodtan nézi, hogy *Augias* könnyű szerrel elvigye mellőle nejét, a szép *Omphale*-t: egy ilyen karikatúra, természetes, rendkívül hálás téma s a szerzők a kínálkozó előnyöket alaposan igénybe vették. Mulatságos is a darabjuk mindenkép. Tele van kellemes ötletekkel, érdekes, humoros jelenetekkel. Hogy a pikantéria is kiveszi a maga részét, különösen a harmadik felvonásban, azt szükségtelen külön felemlíteni. Ez azonban nem olyan veszedelmes, mint a minőnek hirdetik. Az *Offenbach*-operettekben is akadunk bőségesen ilyen sikamlós jelenetekre. A persiflász már magával hozza ezt. E nélkül a darab nem is volna jó. Erkölcsnemesítésre nem valók az operettek. Azt elvégzik a tragédiák. A darab zenéje jóval többet nyújt, mint a milyenhez ebben a szezonban eddig hozzá voltunk szokva. Sőt a darabnak másik fő érdeme épen a jeles zenében rejlik. Itt a zene nem játszik amolyan muszáj-szerepet. Kifakad az a szövegből; a helyzethez simul s tisztán harmonizálásra törekszik. *Claude Terrasse Offenbach* iskoláját tanulmányozta át; ez azonban csak előnyére válik. Minden száma tele van melódiával; karai pedig disz-

tingváltak. Sehol se látni azt, hogy a hatás után vadászik. Ott, ahol a melódia csaknem banalításra esábitaná, hirtelen fordít egyet s újra finom, mérsékelt lesz. Fináléi erőteljesek, hangszerelése szolid kézre vall. Itt teljesen nélkülözzük azt a lármás zenekart, amely ilyen jeleneteknél határtalan zajjal, trombitapartikkal teszi semmivé az élvezetet. — Zene és szöveg teljesen harmonizálnak egymással s ez azt hiszem, a legnagyobb dícséret, mit erről az operetteről mondhatok.

Maga az előadás pompás volt. Rég nem láttuk színészeinket olyan kedvvel, ambícióval játszani, mint azt a *Herkules munkái*-nál tapasztaltuk. *Sziklai*, a főszerepben egyszerűen mesés volt. A kifigurázott *Herkules*-t annyi humorral mutatta be, hogy a publikum ki se jött a kacagásból. Gyávaságát pompás színekkel festette meg s jelenetről-jelenetre fokozta a hatást; mikor pedig az utolsó felvonásban a munkát nem tudja bevégezni s gyáván a pásztorokra bizza: a kacagás orkászzerűen viharzott a színpad felé, elsöpörte onnan magát *Sziklai*-t. *Boross*, mint *Palemon* pompásan mutatta be a hülye szolgát s egy-két megjegyzésével szintén ki vette részét a sikerből. *Ráthonyi* a büszke és kihívó *Augias*-ban remekelt. A nők közül első sorban *Selestei*-t illeti az elsőség. Ez a színésznő mindjobban beletalálja magát szerepkörébe. Mostani partiját szépen énekelte; behizelgő hangoskája ugyan nem nagy kaliberű; ilyen feladatokra azonban mindenesetre alkalmas. Játéka is több árnyalatra képes már, mint azelőtt. Csak tessék azt a művésznőt gyakrabban szerephez juttatni s meglátják: milyen derék szubrett válik belőle. *Margó Zelma* szép és fess volt s amazon-szerepét sok bájjal vonta be. A többi is mind jól megállotta helyét. Külön kell kiemelnünk a csinos énekszövegeket, a melyek egytől-egyig mind csattanósak és füszeresek. Fölöslegesnek tartom megemlíteni, hogy az énekszövegeket *Merei Adolf* kipróbált tolla róttá össze.

BUDAI SZINKÖR.

Az édes. Operett 3 felvonásban. Írták: **Landenberg Sándor** és **Stein Leó**. Zenéjét szerzette: **Reinhardt Henrik**.

A budai *Horváth-kert* újra megélénkül. Széles árnyu fái alatt, zöld sötányain a színésztábor sűrűgforog, pletykázik, füstöt ereget és epedve várja a kőszínházak bezárását, hogy végkép átvegye a színházi hegemoniát. Ez a vágya ugyan egyhamar nem igen fog teljesebbé menni, mert a konok időjárás egyelőre távol tartja a publikumot a budai arénától. Addig, míg a tavasz kellemes melege nem fogja a zöldbe csalni az embereket, *Kecskényi* a régi új direktor kénytelen áldozatokat hozni s az előadásokat félig üres házak előtt megtartani. A jelenlevő kis számu publikum azonban teljes örömmel üdvözölte a

derék társulatot s az első újdonságot a legnagyobb lelkesedéssel fogadta. Az *édes* amolyan ősi bécsi operett, amely unalmasnak, elég unalmas, de fülbemászó zenéje sokat enyhít a szöveg nem egy fogyatékoságán. A tagok pedig latba vetették tehetségük legjavát, csak hogy megnyerjék a publikum rokonszenvét. — *Jámbor Adél* szerepében elfogadható alakítást nyújtott; *Perényi Margit* kitűnő szubretnek bizonyult. Megerősödött hangjával már nagyobb feladatokra is képes s a szezon folyamán nem egy nagyobb léleketű énekparthieval is megbirkózhatik majd. *Kállay* jó volt *Lizi* szerepében. A kiállítás mintaszerű volt. Meglátszott mindenben, hogy *Krecsányi* társulata tartja itt dicsőséges bevonulását.

TARKA SZINPAD.

A *Tarka szinpad* műsora megint meggazdagodott néhány darabbal. A *ki van zárva* kuplé felette ügyes dolog. Szép a zenéje; jó a szövege s *Györfás* nagyon kedvesen énekel. Néhány strófával ugyancsak derűtséget keltett; kivált a Bazilikáról szólóval kacagtatta meg a publikumot. A másik darab egy egyfelvonásos bohóság. A címe: A *próba-bábu*, *Palotai*-nak a munkája. Ha tekintetbe vesszük, hogy a darabocska a brettlinek készült, teljesen ki vagyunk elégitve. A jelenetek ügyesen pergenek. Néhány sikerült vice fűszerezi az egyébiránt nem valami magvas cselekményt. A szereplők: *Vásárhelyi Vilma* és *Baumann* mindjobbán eltalálják a brettlihangot s ma holnap nélkülözhetetlen aquisitorokká válnak. A *Luna asszony* még egyre vonzza a publikumot. A darabon meg se látszik, hogy már a harmadik jubileum felé közeledik. A balett is sok gondot okoz a gukkernek s kivált *Alma Mary* képezi az érdeklődés központját. Ez a fiatal, olasz ballerina, ki pályájának kezdetén áll, nagyon kedves arcu teremtes; roppant mozgékony, szépen táncol s ahányszor a szinpadra lebeg: jól eső tavasz ömlik körötte szerteszét. Graciós szólóit a publikum zajos tapsaival honorálja.

LOHR MÁRIA

ezelőtt KRONFUSZ.

GYÁR:

VIII., Baross-utca 85.

FIOKOK:

VI., Andrássy-ut 16. sz.

VIII., József-körut 2. sz.

IX., Kálvin-tér 9. szám.

V., Harminezad-utca 3. sz.

VI., Teréz-körut. 39. sz.

Csipke vegyészeti-

tisztító- és festészeti

INTÉZETE.

A törös asszony.

Színmű egy felvonásban

Irtta: SCHNITZLER ARTHUR.

Fordította: R. GY.

5

(Vége.)

Lénárd:

S az ön férje?

Paula:

Kikergeté az aljas nőszemélyt.

(Hosszu szünet.)

Lénárd:

(lassan fölkel; teljesen más hangon.)

De én olyan, mint ő volt, nem vagyok.

Mert, hogyha Peregrina ép olyan

Lett volna, mint én — úgy tett volna, mint én.

Ég önnel.

Paula:

Megölnéd magad? Miattam,

Ugy tartom, érdemes.

Lénárd:

Azért teszem.

Hisz érdemes önért — ép ajtajánál

Fogom igénybe venni törét.

(Egy kis asztalról vesz egy pisztolyt.)

Igy majd

Azt hiszi mindenik, Remigio is,

Ezt nem viszonzott szerelem miatt

Tevém. Meg kell tennem, Paula, és

Magamért elsősorban, — végtelen

Éget a szégyen — s egy kicsit önért is.

Paula:

Én értem?

Lénárd:

Hogy megóvjam önt gonosz,

Rosz félelemtől, attól, hogy magam

Egy pillantással eláruljam s ezzel

Bűnét napfényre hozzam hirtelen.

Paula:

Mit mondasz? Félelem? Féljek? Mitől?

Lénárd:

Attól, mit számos nő átszenvedett

A megcsalt férfitől. Nyugodt lehet,

Aggódásának jól lövök szívébe.

(Távozni készül.)

Paula:

Maradjon Lénárd! Egyszer mondja még,

Hogy gyávaságom önt halálba üzi!

Lénárd:

Nem gyáva ön — csak élni kíván.

A bűnös bátorsága nem ilyen?

Paula:

A bűnös bátor, ha beismeri

Bűnét. Ön itt marad.

Lénárd:
Ah! ön kívánja?
Én? Paula! —
Paula:
Csend!
(Patkók zaja az udvaron. Mindakettő figyelmez.)
Hallja, kérem?

Lénárd:
Ő az!
Paula:
Nagyobb hatalmon nyugodott
Tehát a vágya, nem földi jogon.
Ő visszatért. (Az ablaknál)
Lováról száll le ép;
A kantárt a kocsisnak adja át;
Jer; kész vagyok rá.

Lénárd:
Mit akar?
Paula:
Mit ön
Mondott.

Lénárd:
Nem Paula. Mondjon le, kérem
Ez örülségről. Meg ne merje tenni!
Nagyságában ön nagyon is bizik.

Paula:
Engem keres vidám szeme!
(leköszöntve) Köszöntlek!
Félek, nem fogsz ma rám mosolygani.

Lénárd:
Ha lelkiismerete készíti arra,
Hogy ő előtte bűnét vallja be,
Vádoljon úgy be engemet, csak engem!
Ah, mondja, hogy szerelmi bájitalt
Nyujtottam önnek, életére törtem —
S bűnét a kétségbeesésben eltagadja.
Nejénél több neki a büszkesége,
És ezt fejedelmünk búcsulakomáján
Vakmerő tréfakép mesélte el.
Jól hallám én — ép szemben ültem önnel,
S míg ő beszélt — ön én reám tekintett —

Paula:
Emlékszik még rá?

Lénárd:
Ő képes reá!
S amint nevetve esküt tett reá:
Torkába vágja szomjas vad gyanánt
Fogát. — Oh kérem önt Paula — a
Lépcsőn közelg már — ön kimondta, nincs
Visszavonás — csupán biztos halál.
Bocsássa meg elhirtelenkedésem;
Elátkozott szemem nem látja többé.
Ma éjjel még itt hagyom ezt a várost.
Arny voltam a falon. Most eltűnök.
Ön nem enyém — de nem is az övé.
Csupán az élet követeli önt.
Ne adja oda! Több, mint balszerencse,
Bűn volna a fény és a tavasz ellen.
Csak éljen! Hisz dicsőbb, hogy sirba szálljon,

És oly sokat itt hágy ha, távozik.
Előtermében halkán nyil az ajtó —
Hiszek bátorságában, Paula.
Legyen kegyes s bocsásson meg nekem!
S megesküszöm, egy óra mulva többé
Nem élek — a kilincsen a keze —

Remigio:
(belép, vidáman Paulához megy.)

Paula:
(Visszautasítólag.)
Vigyázz, nehogy korán ölelj. Ez itt
Ma éjszaka a szeretőm vala.
(Nagy szünet.)

Remigio:
Távozzál Lénárd!
Lénárd:
Ölj meg engemet.
Kegyelmet tőled el nem fogadok.

Remigio:
Nem kegyelem az, mi ajtót mutat,
A harag sem állotta el utad.
Teérted, lásd, egy porcikám se mozdul.
Nem volt szükségem rád. Azért mehetsz.

Lénárd:
Ugy kérem, öljön meg, Remigio.

Remigio:
Ki gyűlöl, öljön; öljön, ki szeret.
Fegyverhez nem nyul soh'se a kezem.
Az árva poharat én széttöröm,
Melyből egy gyermek tiltott italt szüresölt
Hogy benned él a tudat ösztöne,
Belőled a számomra nem csinál mást,
Mint ami vagy, véletlen hangszert.

Lénárd:
Esengtem, most már kérem a halált.

Remigio:
Kérelmed, esengésed — egyre megy!

Lénárd:
Ugy kényszeritem önt reá!

Remigio:
Még ki se kényszerített. Idáig

Lénárd:
Ugy kiállok
A vásártérre s kikiáltom azt, hogy
Az éjjel Paula kegyét élvezem.

Remigio:
Ugy egy órával tudják meg előbb.

Lénárd:
Az udvar szeme láttán leplezem le,
Önt, ki a nagyot játsza kényelemből:

Bitangnak hívom — fennen hazudom,
Hogy nője hálószobájába csalt.

Remigio:

Ha holtakat gyaláz: zokon veszik majd.

Lénárd:

Még egyszer: öljön meg! Jöhet a perc,
Hogy ön elkésik kissé idejével;
A vágyam bennem újra életet ad.
Ugy tetszik, hogy van még feladatod,
Miután gyűlölöm önt, mint e földön
A férfi nem gyűlölt még férfit.
Gyűlöltem mindig, ám most érzem csak,
Midőn nagyravágyásának esője
A hajlott főre záporként zuhog.
Ugy gyűlölöm, hogy életére törnék,
Bárhol találkozunk is a világon,
És gyűlölöm, ezerszer jobban, érzem,
Mert, ha kezemmel meg is gyilkolom,
Nem ölhetem meg végkép: műveiben
Tovább él ön neki, s vágyában is
Nejének és nekem gyűlöletemben,
A mely erősebb a halálnál. És én
Mégis megölöm önt. Mert hasztalan
Tenném, a vágyam azért ösztönöz. —
Engedjen el, Remigio! Mikéntha
Száz kérte volna a halálát, ép így
Vesztett el ön abban a pillanatban,
Mikor mögöttem összecsap az ajtó.

Remigio:

(Az ajtóhoz megy s kinyitja.)

Az ajtó tárva — menj utadra hát.
(Ujra elfordul — Lénárd az ajtóhoz megy.)

Paula:

Ne engedd el — megtartja esküjét.

Lénárd:

(megfordulva.)

Ugy éljek!

Paula:

Ugy van!

(Hozzá siet — s törét a torkába szurja.)

Lénárd:

(haldokolva, a padlóra esik.)

(Ebben a pillanatban Paula épen úgy néz ki, mint
az előbbi jelenetben a képen; kezében a törrel, pillan-
tását a holt Lénárdra szögezve.)

Remigio:

Paula.

Paula:

(Mozdulatlanul áll a jelenet végéig.)

(Tartós szünet.)

Remigio:

(Hosszan széttekint; fokozatosan átváltoznak vonásai;
szilárdak csaknem élénkek lesznek.)

Igy gondolám-e? Meghallgatva az
Imám, hogy képem tisztán lássam én?
Legyen! Befejezem! Nagy ég, ki ezt
Megengeded, egy óra hosszát adj a
Léleknek békét — s pihenést a kéznek.

(Az ajtóhoz megy, bezárja: aztán az állványhoz megy.)

Paula:

(Mozdulatlanul áll, mint az előbb.)

(Gyors színváltás. — A harangok hirtelen újra meg-
szólalnak, mint az előbbi jelenet végén. — A kis terem,
mint a kezdetben.)

(Lénárd és Paula a diványon.)

Lénárd:

(Paula kezét tartva.)

Mi baja Paula?

Paula:

(Fölbred, mint egy álomból, maga köré néz, majd
gyorsan fölkel, mintha távozni készülne.)

Lénárd:

— Paula!

(egyidejűleg felkel.)

Paula:

(Összeszedi magát. Vonásain olyan elhatározás jut ki-
fejezésre, mely meggyőzi őt arról, hogy felette egy
végzet uralkodik, amelynek nem tud ellenállani. Lénárd-
nak nyújtja a kezét: szilárdan s áthatóan a szemébe
néz s nem a szerelem, hanem az eltökélés kifejezésével
mondja:)

Jövök!

(Gyorsan távozik.)

(Függöny.)

Elegáns férfi-ruhákat készítenek

Leitersdorfer D. és Fia

==== férfi szabók ====

Budapest, IV., Koronaherceg-utca 6. szám.

Angol és skót szövetskülönlegességek

Magyar diszruhák

Jutányos árak. ===== Pontos kiszolgálás.

ERDÉLYI CS. ÉS KIR. UDV. FÉNYKÉPÉSZ

A NÉMET CSÁSZÁR ÉS POROSZ KIRÁLY
Ő FELSÉGE UDVARI SZÁLLÍTÓJÁNAK

==== MŰTERME ====

Budapest, IV. kerület, Ujvilág-utcza 2. sz. alatt

(a Kossuth Lajos-utca sarkán.)

Fényképfelvételek művészi kivitelben. Aquarell s platinképek.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Lapkiadó: a szerkesztőség.

A MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMVASUTAK MENETRENDJE.

Érvényes 1901. október hó 1-től.

A vonatok indulása Budapest k. p. udvarról.   A vonatok érkezése Budapest k. pályaudvarra.   A vonatok indulása Budapest ny. p. udvarról.   A vonatok érkezése Budapest ny. pályaudvarra.

D e i e l e t t		D e i e l e t t		D e i e l e t t		D e i e l e t t	
idő	a vonat neve	idő	a vonat neve	idő	a vonat neve	idő	a vonat neve
6.20	V. V. Triest, N-Kanizsa (Gyulafehérvár, N-Szolnok)	5.50	Iszsz. Arad	1.00	kel. Bécs, Berlin, Paris	12.50	k. e. v. (Konstanthánapoly)
6.50	GY. V. Kolozsvár, M-Sziget	5.20	V. V. Rutka, Berlin	5.55	ost. e. v. Ostende, London	5.40	Sz. V. Bukarest, Veretorova
7.10	GY. V. Bécs, Graz	5.15	Sz. V. M-Sziget	6.35	Sz. V. Patota-Lippst	6.15	Sz. V. Patota-Lippst
7.15	GY. V. Kassa, Munkács	6.10	Iszsz. Bécske, Árad	6.45	Sz. V. Czegled, Szolnok	6.30	Sz. V. Szolnok, Czegled
7.30	GY. V. Zsigrad, Fiume, Roma	6.15	Iszsz. Lemberg, Kassa	6.55	Sz. V. Patota-Lippst	6.40	Sz. V. Berlin, Zsolna
7.35	GY. V. Rutka, Berlin	6.35	Sz. V. Miskolcz	7.05	V. V. Lajozsnácz	7.15	Sz. V. Patota-Lippst
7.40	Sz. V. Fehérgy. Graz	6.40	Sz. V. Bécs, Sopron	7.30	GY. V. Zsolna, Berlin	7.25	Sz. V. Bukarest, Veretorova
7.45	Sz. V. Belgrad, Brod	7.05	Sz. V. Belgrad, Brod	7.40	Sz. V. Bécs	7.35	Sz. V. Dorog
7.50	Sz. V. Kassa, Csorba	7.10	Sz. V. Graz, Fehérgy.	8.05	Sz. V. Temesvár, Orsova	7.45	Sz. V. Patota-Lippst
8.00	Sz. V. Zsigrad, Fiume, Bécs	7.25	Sz. V. Arad, Fehérgy.	8.15	Sz. V. Temesvár	7.50	Sz. V. Bécs
8.10	Sz. V. Arad, Brassó	7.30	Sz. V. Hatvan	8.40	Sz. V. Patota-Lippst	8.25	Sz. V. K. Kun-Félegyháza
8.30	Sz. V. Kolozsvár, Brassó	7.35	Sz. V. Bukarest, Brassó	9.15	Sz. V. Bécs, Berlin	8.35	Sz. V. Esztergom
8.50	GY. V. Bécs, Graz	7.40	Sz. V. Hatvan	9.15	Sz. V. Bécs	8.45	Sz. V. Párkány-Nána
8.55	GY. V. Munkács, M-Sziget	7.45	Sz. V. Patota-Lippst	9.25	Sz. V. Bécs	8.55	Sz. V. Berlin-Zsolna
9.15	Sz. V. Rutka, Berlin	7.50	Sz. V. Győr	9.25	Sz. V. Bécs	9.15	Sz. V. Patota-Lippst
9.20	Sz. V. Szolnok	7.55	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
9.25	Sz. V. Kassa, Lemberg	8.00	Sz. V. Győr	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
9.30	Sz. V. Bécske	8.05	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
9.35	Sz. V. Budapest, Konstanthánapoly	8.10	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
9.40	Sz. V. Hatvan	8.15	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
9.45	Sz. V. Zsigrad, Fiume, Eszék	8.20	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
9.50	Sz. V. Adony-Szabolcs, Paks	8.25	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
9.55	Sz. V. Szabolcs	8.30	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
9.55	Sz. V. Rutka, Berlin	8.35	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. Győr	8.40	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. Rutka, Berlin	8.45	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. Kolozsvár, Brassó	8.50	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. Hatvan	8.55	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. M-Sziget, Stanislau	9.00	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. Bécske	9.05	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. N-Kanizsa, Triest	9.10	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. Kassa, Csorba	9.15	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. Zsigrad, Fiume, Eszék	9.20	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. Miskolcz, Lemberg	9.25	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. Kassa	9.30	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. Kolozsvár, Bukarest	9.35	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. Pécs, Bród	9.40	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. Fehérgy. Graz	9.45	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. Arad, Brassó	9.50	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. Belgrad, Eszék, Bród	10.00	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. Bécs, Sopron	10.00	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
10.00	Sz. V. Rutka, Miskolcz	10.00	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst
11.10	V. V. "	10.00	Sz. V. Szolnok	9.25	Sz. V. Bécs	9.25	Sz. V. Patota-Lippst

A vonatok indulása Buda-Császárfürdő kiterőlről

D e i e l e t t

6.14	Sz. V. Esztergom
D e l u t a n	
22.30	Sz. V. Dorog
1.55	" Pilis-Csaba
2.29	" " Esztergom
6.30	" " Esztergom

A vonatok érkezése Buda-Császárfürdő kiterőbe

D e i e l e t t

7.17	Sz. V. Dorog
8.45	" Esztergom
D e l u t a n	
4.41	Sz. V. Esztergom
9.20	" Pilis-Csaba
9.50	" " Esztergom

¹ Berlinbe csak minden szerdán és vasárnap

² Közlekedik tímp és vasárnap bezárólag november 25-ig

³ Csak október és április hónapokban

¹ Erkezik minden héten és esztendőnkön

² Közlekedik tímp és április hónapokban közlekedik

³ Közlekedik tímp és vasárnap november 25-ig

